

ИЗВЕШТАЈ

о семинару „Изучавање Холокауста“ реализованом у Меморијалном центру Јад Вашем у Јерусалиму, децембра 2018. године

Републички педагошки завод Републике Српске је у сарадњи са Међународном школом за изучавање Холокауста, Меморијалног центра Јад Вашем из Израела организовао семинар за наставнике из Републике Српске. Семинар је реализован у Меморијалном центру Јад Вашем у Јерусалиму у периоду од 15. до 22. децембра 2018. године. Уз наставнике из основних и средњих школа, семинару су присуствовали и представник Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и несталих особа, те Центра за културу, Универзитета у Бањој Луци и представници Републичког педагошког завода, укупно 18 учесника.

Министарство просвјете и културе Републике Српске је подржало наведени семинар и сносило трошкове авионског превоза од Београда до Тел Авива за све учеснике семинара. Трошкове боравка у Јерусалиму и трошкове семинара сносио је Меморијални центар Јад Вашем. Све активности везане за техничку припрему одласка на семинар, обавио је Републички педагошки завод. Из Меморијалног центра Јад Вашем, припрему и семинар водила је Леа Миха, из Европског одјељења међународне школе за изучавање Холокауста.

Циљ и организација семинара

Семинар је организован с циљем развијања компетенција учесника за изучавање Холокауста и посебно поучавање о Холокаусту, што ће учесницима пак омогућити ефикаснији приступ поучавању, кориштењу историјских и документарних извора и изради дидактичког материјала, као и укључивање у истраживање страдања српског народа у протеклим ратовима.

У складу с тим, осмишљен је и сам концепт семинара. Све активности се, условно, могу груписати у четири категорије, од којих се једна односи на упознавање академског приступа изучавању Холокауста, друга на педагошки приступ изучавању Холокауста, ту су и свједочења преживјелих, те обилазак и упознавање Меморијалног центра Јад Вашем уз стручне водиче који су допринијели ефикасности упознавања Меморијала и многобројног садржаја/материјала који он нуди. Интерактивни приступ реализацији, уз организовање радионичког рада, такође су обиљежили концепт семинара и значајно допринијели његовој ефикасности.

Академски приступ изучавању Холокауста, у основи је представљао предавања стручњака из појединих области. Теоријска предавања су обухватила аспект образовног концепта Јад Вашема, историјски преглед и интерпретацију геноцида и појаву нацизма. О образовном концепту Јад Вашема је говорила **др Ноа Мекајтон** која је истакла да је

Међународна школа потпуно посвећена образовању о Холокаусту, те да је њихова мисија да прошире и обогате знање људи из просвјете из цијелог свијета и да им пруже педагошке смјернице и прикладан дидактички материјал, прилагођен одређеном узрасту ученика, за поучавање о овој тешкој теми. Она је такође истакла колико је важно његовати културу сјећања на догађаје и жртве Холокауста, те преживјеле, као и важност укључивања овог садржаја у школски систем у Израелу. **Хејли Шерон** се у свом предавању фокусирала на објашњавање значења, за јеврејски народ, термина *геноцид* и термина *шоа*, настојећи и на тај начин унаприједити наше разумијевање ове тематике, док је **др Михаел Шајнкман** са Тел Авив Универзитета, у свом предавању дао историјски преглед феномена антисемитизма у нацистичкој идеологији.

Предавање и радионица које је реализовао **Данијел Розенга** о начину поучавања ученика о починиоцима злочина су били веома инспиративни и упечатљиви за нас. Отворили су другачију перспективу посматрања починиоца злочина. Спознали смо различите педагошке стратегије и методичко-дидактичке приступе које је могуће примјенити у учионици када поучавамо о починиоцима. Фокус који је у овом случају постављен и који је цијело вријеме наглашаван је разматрање једног људског бића, једне индивидуе засебно, а не групе људи. У поучавању о овом аспекту ученицима указујемо на чињеницу да разматрамо изборе једне особе, контекст у којем су избори направљени, те могућности са којима се починиоци суочавају. Видимо дубину до које човјечанство може да потоне и релативну лакоћу с којом особа може изградити обрамбене механизме и „оправдања“ за своје дјеловање.

У оквиру семинара је организован низ тематички примјерених радионица, које су учеснике семинара директно укључивале у различите активности. Нпр. радионица коју је реализовала **др Ана Новиков** реализована је уз кориштење разгледница чији су идејни творци ученици и студенти из Израела. Разгледнице су биле дидактички материјал, али и извор учења о Холокаусту. Свака група учесника семинара би добила одређени број разгледница, које потом служе као покретач за причу на тему Холокауста. Посебна вриједност ове радионице за нас је у томе што нам је омогућила сагледавање начина за израду дидактичког материјала који се може користити у учионици. Ништа мање значајна није била ни радионица коју је водила **др Ноа Мекајтон**, под називом *Томи*. За рад у групи учесници су добили неколико разгледница из колекције *Томи* које су требали поредати по неком, за њих логичном редослиједу, што је опет била основа за разговор о различитим питањима која тематика Холокауста са собом носи, основа за учење, развијање личног става, дискусију и слично. Радионицом коју

је реализовала **Леа Миха** омогућено нам је, између осталог, да разумијемо колико Јевреји цијене помоћ коју су им током Холокауста пружали припадници других народа, те како поучавати о овој тематици. Примјер радионице за нпр. средњошколце и уопште старији узраст ученика, реализовао је **Јифтах Меијри**. Радионица је носила назив *Улица у Пољској* и омогућила је да сагледамо са колико пажње се израђују и бирају дидактички материјали и формулишу задаци за ученике, колико је важно да су они примјерени узрасту, да захтијевају анализу и закључивање, те да омогућују сагледавање ширег и историјског контекста.

У настојања да нам укажу колико је важно сагледавање ширег контекста, предавање о актуелној политичкој ситуацији у Израелу одржала је новинарка **др Жизел Дакс**.

Нашу посебну пажњу изазвало је предавање о лову на преживјеле нацисте које је реализовао **Ефраим Зуроф**, историчар, ловац на нацисте и директор Центра канцеларије „Симон Визентал“ у Јерусалиму. Могућност да разговарамо с њим о овој теми и подијелимо своја виђења везана и за страдања српског народа у протеклим ратовима, имала је значајан допринос цјелокупном исходу семинара.

Мултидисциплинарни приступ теми Холокауста, такође је наглашаван у свим дијеловима семинара и приближен нам је и обиласцима унутар комплекса Јад Вашема.

оивичен дрворедима од којих је свако дрво намијењено једном *Праведнику међу народима*.

Обиласци су подразумевали посјету изложби фотографија жртава, починиоца и посматрача, као и различитих сцена током Холокауста, затим посјета историјском музеју у којем је **Лиз Елзби** исцрпно говорила о разним аспектима Холокауста, док смо посматрали експонате, макете, фотографије, видео и звучне записе, као и током шетњи по комплексу који је

Затим посјета музеју умјетности, током које је **Орит Маргалиот** говорила о сликама које су настале унутар гета, условима и околностима у којима су настајале, те порукама коју су слике носиле и које данас носе са собом.

Предавач **Шломо Балзам** је током обиласка *Долине заједница* у којој се налазе исклесане камене плоче са називима градова у којима су живјеле јеврејске заједнице у Европи, живописно причао о животу Јевреја прије холокауста и послеје Холокауста. У своје предавање је дирљиво уткао и причу о судбини својих родитеља.

Сва предавања и радионице су фокусирали важна методолошка питања и приступе изучавању Холокауста. Указали су нпр. на важност биографског приступа жртвама, тачније на то да у ситуацијама приказивања жртава Холокауста треба приказати живот какав су имали прије трагичних догађаја и живот након страха кроз које су прошли, односно, потребно је омогућити онима које поучавамо да спознају и шта су жртве све изгубиле, осим што су многе изгубиле и сам живот. Најупечатљивији за нас је био разговор са преживјелом жртвом која је причала о свом животу прије, током и након Холокауста. Полазници семинара су имали прилику да чују потресну причу жене која је преживјела Холокауст и прилику да са њом разговарају. Концепт слушања личних прича је био омогућен и пројекцијом документарног филма у којем је наратор, такође један од преживјелих, говорио о свом животу прије, током и послеје Холокауста. Филм обилује и приказима мјеста логора у којем је боравио, мјеста гдје су вршени експерименти над људима. Такође, приказан је и Солун, мјеста гдје је живио, као и она гдје сада живи. Круна његовог живота је да је у логору упознао љубав свог живота, са којом је касније и створио породицу.

Предавања, радионице, свједочења преживјелих, обиласци Меморијала, чине цјелину која омогућује спознају читавог спектра приступа и дисциплина у оквиру образовања о Холокаусту.

По завршетку семинара учесници су добили сертификате, а у евалуацији су имали могућност да изнесу своје личне ставове и запажања.

Поред наведених активности које су се одвијале свакодневно, организатори семинара су уприличили и посјету Старом граду у Јерусалиму уз стручног водича и обилазак, за нас важних светих мјеста. Један дан учесници су провели у обиласку града Назарета и Галилејског језера, такође уз стручног водича.

Закључак

Семинар *Изучавање Холокауста*, омогућио је сагледавање нових приступа, метода и стратегија које је могуће користити у поучавању о овој тематици, те је недвојбено утицао на развој педагошких компетенција полазника. Није било тешко закључити колико је важна улога наставника у избору теме, дидактичког материјала, методичке организације рада, прилагођавању подучавања узрасту ученика, као и кориштењу историјских извора, организовању посјета меморијалним мјестима и стратиштима. При том, не треба заборавити неопходност интердисциплинарног приступа поучавању о Холокаусту, уз кориштење материјала и примјера из разних врста умјетности, књижевности, музике и других видова стваралаштва, кориштење филмова, представа, слика, као и породичних фотографија, писама, дневника, цртежа и свједочанстава.

Полазници семинара су имали прилику да упознају концепт рада Института Јад Вашем што је за нас који се бавимо подучавањем младих генерација значајно сазнање, јер омогућује да правимо анализу и компарацију, да сагледавамо сопствену праксу из другачијих и различитих углова и оно што је посебно битно, да је унапређујемо. Значајно је и за нас који смо припадници српског народа, јер нас уз познавање историјског

контекста, подсећа на обавезу коју имамо према нашим сународницима страдалим у ратовима вођеним у протеклим временима.

Заједнички став учесника је да је семинар потпуно остварио свој циљ. Учесници се слажу и у мишљењу да теми Холокауста треба и да је могуће посветити више пажње и дати више простора у васпитању и образовању. Користећи примјере добре праксе које смо видјели, треба континуирано и системски радити на истраживању и документовању страдања српског народа. Од великог значаја је прикупљање и биљежење личних прича и свједочења о страдањима, те проучавање искустава појединаца.

Фотографије

